Сердюк Н.А.
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри політичних наук і права
факультету урбаністики та просторового планування
Київського національного університету будівництва і архітектури
м. Київ, Україна

РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

В еру високих технологій і автоматизації значної кількості звичних нам процесів, щоб залишатися затребуваним спеціалістом необхідні нові навички та уміння.

Навички XXI століття в останній час приваблюють увагу багатьох освічених людей. Суть змін полягає у набутті ключових навичок, що визначають грамотність спеціаліста. В індустріальну епоху ключовими навиками були читання, письмо, арифметика і головне – накопичення знань. А у XXI ст. акценти переміщаються у бік вміння критично мислити, здібності до взаємодії і комунікації, творчого підходу до справи. Деякі вчені відносять до навичок ще й допитливість, хоча, це скоріше особиста риса, характеристика людини.

Сучасна система освіти сформувалася у відповідь індустріалізації, коли з'явилися великі промислові підприємства, що вимагали великої кількості робітників, які б день у день приходили на свої робочі місця і виконували свою монотонну роботу, по 8–10 годин стояли біля конвеєра. А отже, система освіти більшості країн світу заохочувала студентів за знання і освіта була націлена на накопичення знань. Тепер уся рутинна робота виконується автоматизовано завдяки роботизації й цифровим технологіям.

Таким чином, необхідно переосмислити підходи до навчання і змінити принципи освіти. Людей необхідно навчати критично мислити,

самостійно добувати інформацію і критично її оцінювати, а не просто накопичувати і запам'ятовувати. А навчальні заклади у недалекому майбутньому змушені будуть перейти від старих "індустріальних" навчальних програм, до такої системи освіти, яка дозволить готувати кадри для інноваційної економіки та інформаційного суспільства. Такий перехід можна вже спостерігати у вищих навчальних закладах деяких країн, серед яких США, Великобританія, Фінляндія, Казахстан.

Розвиток комп'ютерних технологій назавжди змінив принципи і підходи до нашої роботи. Завдяки цьому змінилися засоби праці, засоби навчання і способи нашого мислення. Відповідно, підходи до викладання також будуть змінюватися, оскільки, на сьогодні завдяки Інтернету й інформаційним технологіям учні шкіл і ВНЗ здобувають забагато більше знань у деяких сферах, ніж їх викладачі. Тому викладачі повинні перевтілитися у педагогів-організаторів, які передають практичні навички, а не суху інформацію. Особливо це стосується викладачів ВНЗ. Оскільки, все, чому можна навчитися в Інтернеті, зможе замінити багато існуючих професій. Грамотність, як-то уміння читати, писати і рахувати, залишиться обов'язковими, але цього недостатньо. Поки у нас все ще є викладачі географії, історії, фізики, хімії, але немає викладача критичного мислення, викладача по взаємовідносинам та навіть допитливості. При складанні навчальних програм необхідно орієнтуватися на більш широкі професійні компетенції – вміння знаходити нестандартні рішення завдань і проблем, навики колективної роботи і таке інше. А отже, навчальні програми у постіндустріальну епоху необхідно направити на розвиток критичного мислення, комунікативних навиків, творчої винахідливості, а особливо навичок взаємодії і спілкування, оскільки найбільшим попитом користуються здатність до побудови міжособистісних відносин.

Змінюється все, навіть така важлива річ, як роль спеціаліста в юридичній сфері. У більшості випадків, в Україні громадяни, підприємці, зазвичай, для захисту своїх прав та інтересів уникають можливості звертатися до кваліфікованого фахівця-правознавця, що їм дозволялося навіть у кримінальних справах [1]. Особи вели свої справи самостійно, не "викидаючи грошей" на юриста, адвоката, який би представляв їх інтереси у суді. Вони самостійно судилися, знаходили схожі справи в Інтернеті та збирали інформацію.

Але в останні роки держава почала активно проводити реформи в юридичній сфері, зокрема, вносити зміни до законодавства, обмежуючи громадян, організації, підприємства та установи у захисті своїх прав, свобод та інтересів без спеціаліста-правознавця, зокрема, адвоката. Крім того, дані реформи обмежують цілу армію працюючих юристів на підприємствах, в організаціях та установах представляти інтереси клієнта-роботодавця в суді, встановлюючи нові стандарти правничої професії.

Нажаль, в нашій країні реформи, навіть прогресивні і дієві в інших країнах, проводяться, в більшості випадків на поспіх, не продумані в повній мірі важелі впровадження і застосування тих чи інших змін, що призводить до проблем у роботі не тільки приватний, а й державних підприємств.

Мабуть, необхідно розпочати з впровадження оновлених стандартів у правничій освіті, підводячи до цих стандартів і вимоги щодо вже працюючих юристів шляхом перекваліфікації кадрів та підвищення кваліфікації. Згідно вимог часу, для належного опанування студентами-правниками знань про доктрини, принципи та інститути, а також юридичних навичок необхідно запроваджувати новітні методики викладання у правничій школі, зокрема зробити акцент на роботі в малих групах з використанням кейсів, постановці та вирішенні правничих аспектів щодо застосування

нормативно-правових актів. Зазвичай, навчальні заняття з професійно-орієнтованих дисциплін освітньої програми підготовки правника включають розв'язання практичних завдань, розгляд судової практики, підготовку різноманітних процесуальних документів. Але фізично неможливо повноцінно працювати в групах на практичних заняттях з певних причин, а саме: приділити увагу кожному студенту в групах до 40-ка студентів; не завжди аудиторії оснащені належним чином; замало часу, або взагалі не враховується і не надається викладачам час для самостійної роботи зі студентами; час для практичних занять зменшено настільки, що студенти не можуть, навіть, повноцінно засвоїти дисципліну. Тому, слушною є позиція запропонована Міністерством освіти і науки України у Проекті Концепції вдосконалення правничої освіти (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії [2] щодо саме забезпечення набуття студентами правничих навичок шляхом запровадження нових методик викладання, як-то юридична клініка, лабораторія, імітація судового процесу, оскільки це не завжди залежить від викладача та/або його можливостей.

Окремої уваги потребує, практична підготовка здобувачів правничої освіти, яка здійснюється шляхом проходження практики і забезпечується не належним чином або ж не в повній мірі. Органи та установи особливо системи правосуддя та органи виконавчої влади не завжди належним чином сприяють проходженню практики здобувачами правничої освіти, навантажуючи їх іншими видами роботи неюридичного характеру. І це природно. Оскільки більшість, наприклад, судових установ не є укомплектованими в повній, і яким потрібні "робочі лошадки" – практиканти. А отже, "заложниками" такої ситуації, що склалася в Україні стають установи, що забезпечують проходження практики і самі, здобувачі правничої освіти, що проходять

правову практику.

Високі стандарти, професійні вимоги безумовно підвищують статус правничої професії, але відсутність дієвих важелів їх забезпечення та реалізації породжують корупцію на всіх стадіях реалізації своїх професійних прав спеціалістами-правниками, а особливо випускниками. Освіта – консервативна система і будь-які зміни проходять поступово. Тому, вкрай важливим є поступове, продумане реформування правової освіти згідно вимог часу щодо забезпечення розвитку навиків і особистих якостей осіб, що здобувають правничу освіту, витісняючи традиційні методи навчання. Особливої уваги необхідно приділити навичкам самоосвіти, для чого повинні активуватися і реорганізуватися і студенти, і викладачі.

Таким чином, навики правничої професії можна об'єднати в три групи:

– *грамотність* (базова грамотність, наукова (професійна) і культурна грамотність, вміння пошуку та аналізу необхідного матеріалу);

– *компетенції* (вміння вирішувати задачі, проблеми, творчий підхід, регенерація нових ідей)

– *особисті якості* (допитливість, здатність до самоосвіти, здатність до колективної роботи, організаторські якості, підприємницьке мислення).

Такі, вищезазначені, якості стали життєво необхідними в такій же мірі як вміння читати, писати чи рахувати. І більшість цивілізованих держав вже сьогодні вкладають значний відсоток бюджету на розвиток і реформування освіти і науки за новими вимогами і стандартами сформованими у XXI ст. розуміючи неминучість переходу до нової освітньої системи.

Література:

1. Закон України Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) від 02 червня 2016 р. № 1401-VIII // ВР України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1401-19 (дата звернення 11.10.2021 р.)

2. Концепція вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії // МОН України. URL: http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/konczepcziya-vdoskonalennya-pravnichoyi-(yuridichnoyi)-osviti-dlya-faxovoyi-pidgotovki-pravnika-vidpovidno-do-evropejskix-standartiv-vishhoyi-osviti.html (дата звернення 13.10.2021 р.)

УДК 342.4(063)
К65

К65 Роль періодичних юридичних видань у формуванні правової держави: зарубіжний досвід та Україна: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 21 жовтня 2021 р. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2019. 168 с.

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Роль періодичних юридичних видань у формуванні правової держави: зарубіжний досвід та Україна», яка відбулася на базі юридичного факультету Ужгородського національного університету 21 жовтня 2021 р.

УДК 342.4(063)

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021

Справедливий Закон – найвища суспільна мудрість

UNIVERSITATEA DE VEST "VASILE GOLDIȘ" din ARAD

Пирога І.С. Нормотворча діяльність органів виконавчої влади України: напрямки удосконалення..... 125-130

Продан В.І. Вступ до основ політики гендерної рівності та недискримінації..... 131-136

Рогач О.Я. Доступність освіти як конституційна гарантія реалізації права на освіту..... 137-139

Сердюк Н.А. Реформування правової освіти в Україні: виклики сучасності..... 140-145

Сийплокі М.В. Деякі аспекти кримінально-правового регулювання найманства..... 146-151

Склярова Т.А. Комунальна власність в Україні: конституційно-правовий аспект..... 152-156

Ставичний П.І. Громадянські права та механізми їх захисту... 157-161